

La fiscalitat en el foment de la innovació: un impacte directe o indirecte?

ANNA M. SÁNCHEZ GRANADOS

Aquest article repassa breument els objectius i l'evolució del nostre marc fiscal d'incentivació a les activitats privades de recerca, desenvolupament i innovació (R+D+I), i fa un èmfasi especial en la creació i la trajectòria d'eines de suport al seu ús. S'aporten les dades disponibles sobre projectes empresarials que han estat vinculats davant de l'Administració Tributària per part del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme (MITYC), i s'expliciten algunes dades resultants de l'activitat de l'Agència d'Acreditació en Recerca, Desenvolupament i Innovació (AIDIT). Finalment, es proposen un seguit de problemàtiques i recomanacions que es considera que podrien ser útils per millorar l'impacte dels incentius fiscals al finançament públic del nostre teixit empresarial.

Introducció

La innovació és el resultat, en molts casos, de la interacció i sinergia entre les administracions, les universitats i les empreses, juntament amb la resta d'agents que conformen el sistema d'innovació. Els factors associats a la innovació es relacionen bàsicament amb l'esforç econòmic del país en R+D, la capacitat d'adquirir tecnologies i de crear relacions de col·laboració entre els diferents agents, els coneixements produïts i els recursos humans.

Segons les últimes estadístiques de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) corresponents a l'any 2006,¹ Espanya ha passat de l'1,12 % de despesa en R+D respecte al PIB en el 2005 a l'1,2 % per al 2006; un increment que prové, bàsicament, de l'augment d'inversió privada. Catalunya se situa en l'1,43 % de despesa sobre el PIB, darrere del País Basc amb l'1,6 %, Navarra amb l'1,92 % i Madrid amb l'1,98 % del seu PIB.

La innovació és resultat de la interacció i sinergia entre administracions, universitats i empreses.

Recordem que el Consell Europeu de Barcelona de 2002 va establir l'objectiu d'augmentar la inversió global en recerca a la Unió Europea de l'1,9 % al 3 % per a l'any 2010, i també incrementar la proporció de fons privats del 55 % als dos terços. Es va demanar als estats membres que reformessin i reforcessin els seus sistemes públics d'R+D+I, que facilitessin la col·laboració entre el sector públic i el privat i que fomentessin l'entorn normatiu i el desenvolupament de mercats financers favorables. També cal remarcar que, entre els factors clau de les polítiques de la UE, en diferents comunicats de finals de l'any 2006, es va emfatitzar la millora i l'ampliació de l'ús dels incentius fiscals per a activitats d'R+D+I.

Les deduccions fiscals per a activitats de R+D+I poden ser un indicador objectiu de la capacitat

d'innovar, i la informació qualitativa dels seus usuaris pot ser útil també per a la política industrial i tecnològica. Per tal de disposar d'informació més objectiva i analitzable respecte a l'ús de les deduccions fiscals per a activitats d'R+D+I, l'INE ha introduït en les seves enquestes anuals qüestions associades a la valoració d'aquest instrument i el seu impacte a l'empresa, de les quals disposarem de resultats a finals del 2009.

Els incentius fiscals com a eina de suport públic a les activitats d'R+D+I

Els beneficis socioeconòmics associats al desenvolupament d'activitats d'R+D+I i les característiques bàsiques de complexitat i risc inherents als projectes tecnològics justifiquen l'actuació pública en el seu estímul i finançament. Les polítiques públiques han d'actuar sobre totes les fases del procés innovador, i posar l'accent en la generació i la transformació de coneixements científics en nous productes i processos amb la finalitat última de millorar el benestar dels ciutadans.

Els instruments públics de finançament existents es poden dividir en dues categories: incentius directes i indirectes.² Els incentius directes permeten al govern incidir en el sistema de manera selectiva. Les subvencions, com també els crèdits privilegiats, són exemples d'aquests incentius financers i requereixen importants estructures de gestió.

En el cas dels indirectes, es manifesten en forma de deduccions en l'impost sobre societats (IS), per a aquelles empreses que acreditin la realització d'activitats d'R+D+I. Els incentius formen part del gran paquet de mesures que estimulen la innovació. Malauradament, els esquemes fiscals no són fàcils de dissenyar i el govern no té el control pressupostari.

Fa una dècada que se sent dir que els incentius fiscals tenen una sèrie d'avantatges en comparació amb altres instruments de foment de l'R+D+I,

- ▲ Els instruments públics de finançament existents es poden dividir en dues categories: incentius directes i indirectes.

com són la mínima interferència en el mercat o l'autonomia del sector privat en decidir les línies prioritàries de recerca. Els incentius indirectes no prioritzen sectors industrials, grandària o localització de les empreses, sinó que incentiven els esforços de les empreses en activitats d'R+D+I i no necessàriament l'èxit d'un projecte concret. Amb l'objectiu de premiar també l'increment de l'esforç respecte d'anys anteriors, la contractació de personal qualificat i la col·laboració amb centres de recerca comporten la possibilitat de deduccions addicionals. Els incentius fiscals constitueixen l'eina de foment d'R+D+I més pròxima a les necessitats empresarials, pel seu caràcter horitzontal, àgil i lliure en l'aplicació.

Els límits entre activitats que donin lloc a una innovació per mitjà de l'aplicació de resultats de recerca o els provinents de l'adaptació de tecnologies existents no són obvis. Tot i que els manuals de referència de Frascati i d'Oslo proporcionen unes definicions d'R+D+I acceptades internacionalment, cada institució les concreta, amplia o limita en funció, per exemple, del sector o de la seva estratègia política particular.

En el nostre ordenament jurídic, a l'article 33 de la Llei de l'IS,³ es defineixen les activitats empresarials que poden ser considerades com a processos d'R+D+I. D'acord amb aquestes definicions, AIDIT emet una certificació que avalua la natura-

lesa tècnica d'un projecte i dictamina si ens trobem davant d'una activitat de recerca, de desenvolupament o d'innovació tecnològica.

Orígens i evolució del marc fiscal: base legal i reglament actual

L'any 1995, amb l'aprovació de la Llei d'IS (43/1995), es reconeixen de manera expressa les desgravacions fiscals en l'àmbit de l'R+D. El 1999 s'augmenten les quanties de les deduccions en R+D+I⁴ i s'inclou un tercer concepte també objecte de deduccions, la innovació tecnològica (IT), per donar accés als avantatges fiscals a un ventall més ampli d'activitats empresarials, cosa que augmenta els problemes d'aplicabilitat degut a la inseguretat jurídica a la qual s'enfrontaven les empreses en el moment de classificar i demostrar la naturalesa tècnica dels projectes que havien dut a terme.

El centre del debat se situa, d'una banda, en els criteris legals adoptats per definir els conceptes de R+D i IT i, de l'altra, en la necessitat d'un ens capacitats tècnicament, independent i objectiu que determini quines de les inversions dutes a terme són destinades, efectivament, a aquestes activitats.

El Ministeri de Ciència i Tecnologia creà a través d'ENAC un sistema d'acreditació d'entitats certificadores de projectes d'R+D+I.

A fi d'augmentar l'eficàcia d'aquest instrument i minimitzar el risc fiscal en l'aplicació dels incentius, l'any 2001 les universitats politècniques de Catalunya i de Madrid creen l'AIDIT, amb l'ànim de posar al servei de la societat una entitat capacitada, independent, per emetre uns dictàmens de qualificació tècnica.

El Reial decret RD 2060/1999 definí les consultes vinculants dirigides a l'Administració Tributària i

a finals del 2003 l'RD 1432/2003 possibilità que els subjectes passius aportessin un informe motivat relatiu al compliment dels requisits científics i tecnològics exigits en la llei i vinculant per a l'Administració Tributària. A l'article 35 de l'RD 4/2004 vam trobar el text refós de la Llei de l'IS i més endavant la consideració dels mostraris tèxtils i de calçat com a IT.

Per últim, a la Llei 35/2006, del 28 de novembre,⁵ s'expliciten unes modificacions legals que, a títol de resum, es concreten en: la reducció de les deduccions a la quota íntegra de l'IS per incentivar l'R+D+I en un coeficient (0,92 al 2007 i 0,85 des del 2008); la introducció de bonificacions de cotitzacions a la Seguretat Social a favor del personal investigador (el 40 %, incompatible amb l'aplicació del règim de deducció); la derogació de l'article 35 del text refós de la Llei a partir del 2012, i, per últim, la proposta que, durant el darrer semestre de l'any 2011, el MEYH⁶ assistit pel MITYC,⁷ presenti un estudi relatiu a l'eficàcia dels diferents ajuts i incentius a aquestes activitats i, si s'escau, adequi la normativa.

Els informes motivats per a les deduccions fiscals per a activitats d'R+D i innovació tecnològica 2006

Davant de la potència d'aquest marc fiscal i la dificultat de la seva aplicació, el 2003, el Ministeri de Ciència i Tecnologia creà a través d'ENAC un sistema d'acreditació d'entitats certificadores de projectes d'R+D+I, i AIDIT va ser la primera entitat a aconseguir aquesta acreditació.

A partir d'aquest moment, el Ministeri d'Indústria emet uns informes motivats, vinculants per a Hisenda, que fan referència a la qualificació dels continguts d'un projecte com a R, D o IT.

El Reial decret 1432/2003 regula l'emissió d'informes motivats i el circuit administratiu que ha de

Figura 1. Circuit administratiu per accedir als beneficis fiscals sense risc

▲ El Reial decret 1432/2003 regula l'emissió d'informes motivats i el circuit administratiu que ha de seguir l'empresa per poder accedir als beneficis fiscals sense risc.

seguir l'empresa per poder accedir als beneficis fiscals sense risc (vegeu figura 1).

L'eina es va posar en funcionament durant l'any 2004, i a dia d'avui s'ha superat la xifra dels 2000 *informes motivats* emesos.

Els incentius fiscals a Europa

A finals de l'any 2006 la Comissió Europea (CE) va aprovar una comunicació sobre l'ús més eficaç dels incentius fiscals a l'R+D amb la finalitat de fomentar la inversió en R+D i millorar el desenvolupament econòmic i la creació de llocs de treball, i d'animar els estats membres a millorar l'ús i la coordinació dels esquemes fiscals específics.

Actualment, els incentius fiscals han crescut fins a convertir-se en un dels principals instruments per al foment de la inversió privada en R+D a la majoria dels estats membres. Paral·lelament, la indústria està adoptant, cada vegada més, el model d'innovació oberta i la cooperació transnacional.

En el seu moment, la CE va criticar la limitació que la normativa espanyola establí a l'hora de contractar projectes fora de l'Estat espanyol. Segons la Comissió, s'atemptava contra la llibertat d'establiment i la prestació de serveis, per la qual cosa exigia eliminar aquesta limitació. La proposta posterior del Govern espanyol està en la línia

d'atendre els requeriments de la CE, però sol·licitant –d'acord amb la pròpia llei, que formula el concepte de projecte entès com la unitat per determinar la qualificació de les activitats en R+D o IT– la presentació de la justificació documental –tècnica i comptable– per avaluar i expedir el corresponent informe motivat. Aquest procediment d'accés a les deduccions permet la subcontractació transnacional il·limitada i garanteix, alhora, el control davant de possibles abusos.

D'altra banda, no es pot obviar que l'actual situació ens planteja l'oportunitat de reformar la llei d'incentivació fiscal a l'R+D+I, consolida el marc més enllà del 2012 i respecta el dret comunitari.

Els incentius fiscals han crescut fins a convertir-se en un dels principals instruments per al foment de la inversió privada en R+D a la majoria dels estats membres.

Hi ha diferents tipologies d'incentius fiscals en vigor a la majoria d'economies desenvolupades. Els incentius fiscals per a activitats d'R+D són considerats, de manera àmplia, com una eina important de política per estimular la inversió privada en innovació en l'àmbit general. Els informes de l'OCDE⁸ indiquen que, l'any 2005, el 70 % dels països membres disposaven d'aquest sistema d'incentivació, inclosos els Estats Units, Canadà, Japó i Austràlia.

Ja sigui a través d'un impost diferit, de bonificacions en la base imposable o sobre la quota de l'IS, el mètode més utilitzat és el mixt, que premia la despesa en R+D+I d'un exercici fiscal i la part d'esforç addicional respecte d'exercicis anteriors. També és freqüent premiar el contractes de col·laboració pública.⁹

Com s'ha comentat, en els darrers anys, un nombre creixent d'estats membres han anat introduint, d'una manera o una altra, els incentius fiscals a l'R+D. Actualment quinze dels vint-i-cinc estats membres de la Unió Europea disposen d'incentius fiscals a l'R+D privada. Aquests són: Àustria, Bèlgica, Dinamarca, França, Hongria, Irlanda, Itàlia, Malta, Holanda, Polònia (2006), Txèquia (2006), Portugal, Eslovènia, Espanya i Regne Unit.¹⁰

Tot i que la forma de disseny i aplicació depèn de les circumstàncies, estructura i nivell tecnològic empresarial i la seva naturalesa, s'han de seguir una sèrie de principis: arribar a totes les empreses, incloure despeses corrents, examinar criteris d'avaluació i control, definir i avaluar l'impacte a posteriori, la simplicitat, fiabilitat i estabilitat, transparència, accessibilitat, normes d'auditoria per identificar clarament les dades necessàries per a l'avaluació i la manera de recollir les dades, certesa en l'aplicació per habilitar la planificació a priori, tenint present, per descomptat, els seus efectes socials de manera àmplia.

En l'àmbit espanyol ens trobem en un procés de reforma de la Llei que planteja una alteració imprecisa dels mecanismes d'estímul a la innovació.

En l'àmbit espanyol, ens trobem en un procés de reforma de la Llei 35/2006,¹¹ que planteja una alteració imprecisa dels mecanismes d'estímul a la innovació. Actualment, el nostre esquema recull dos beneficis fiscals bàsics aplicables a l'IS: la llibertat d'amortització per actius afectes a activitats d'R+D, i la deducció a la quota per activitats d'R+D i IT. La mateixa regulació del crèdit fiscal va comportar la introducció d'una normativa amb

definicions de recerca, desenvolupament i la més recent innovació tecnològica basades en el Manual de Frascati i el d'Oslo,¹² amb una sèrie de restriccions que tampoc no van aportar més claredat ni, per tant, certesa al subjecte passiu respecte a l'obtenció i la quantitat del benefici fiscal a aplicar-se per aquestes activitats, amb el consegüent qüestionament de l'eficàcia degut a la falta de seguretat en la correcta utilització.

La problemàtica de la dificultat tècnica de qualificar la naturalesa de les activitats es resol de manera contundent amb unes fórmules administratives vinculants per a Hisenda, posades a disposició del subjecte passiu, que són els informes motivats emesos pel MITYC i que se sostenen en les certificacions independents d'una entitat degudament acreditada per ENAC.

Per aprofundir-hi més, un informe promogut per la CE¹³ aporta una visió general dels models d'incentius fiscals existents en l'actualitat.

L'avaluació objectiva dels esquemes d'incentivació

Els objectius dels incentius fiscals a l'R+D+I són els mateixos arreu: generar beneficis per a la societat com un tot, incloure un augment del nivell d'inversió en R+D, i generar un retorn superior al cost. La pregunta és: com crea inversió addicional en R+D l'esquema d'incentivació que tenim?

Les evidències econòmiques de diferents països de l'OCDE apunten cap als incentius fiscals com un camí efectiu per a la generació de recerca addicional, tot i que els efectes no es poden veure immediatament. Un gran nombre d'estudis han intentat fer comparacions entre països amb diferents models, però la gran variació en els resultats ens mostra les dificultats en la comparació d'esquemes.¹⁴ Les evidències econòmiques suggereixen que tot l'efecte positiu de les mesures fiscals per augmentar la innovació serà visible únicament a llarg termini.

D'altra banda, se sap que un procés d'avaluació de les activitats d'R+D serveix com a eina que reforça la planificació i el desenvolupament de polítiques, les preferències de finançament i es pot utilitzar també com un mitjà que legitima, aporta transparència i rigor a la distribució de fons. Per descomptat, l'avaluació de les activitats d'R+D+I és una tasca complexa, tant pel que fa als estímuls i criteris associats com per a qui ho finança o executa; la mesura de resultats tangibles, intangibles, l'impacte, en quins actors, variables i en quin període posem la finestra. Complexitat que pot venir augmentada per diferències entre objectius, perspectives i expectatives dels agents interessats que poden dificultar també l'objectivitat.

L'evidència suggereix que el retorn de la inversió és alt de mitjana –tenint en compte que la literatura ens informa de l'heterogeneïtat en aquest retorn–; a més de considerar els efectes col·laterals provinents de l'aplicació del model d'incentivació fiscal i la certificació d'aquestes activitats.

Molts estudis apunten cap a una distribució asimètrica de rendiments econòmics directes de les inversions en R+D. Ens trobem amb productes que han fracassat en el llançament al mercat o, per contra, en algun cas, amb grans rendiments; hem de tenir en compte aquesta asimetria. També hem de valorar les importants externalitats que es generen en el sistema d'innovació: efectes positius que sumen en resultats d'altres diferents als que han fet la inversió. Identificar i quantificar les externalitats generades és una tasca molt complicada però imprescindible.

Un procés d'avaluació d'aquesta magnitud i complexitat s'hauria d'haver tingut en consideració durant el disseny de les mesures:¹⁵ què volem mesurar, qui, quan i com estarà involucrat?

Per estudiar l'efecte dels incentius fiscals a l'R+D+I es necessita un llarg període de temps, el risc de començar una avaluació massa aviat pot portar-nos a conclusions errònies. No podem esperar a comprovar l'efecte econòmic directe i les externalitats positives generades a curt termini.

▲ En els darrers anys, un nombre creixent d'estats membres han anat introduint, d'una manera o una altra, els incentius fiscals a l'R+D. Actualment quinze dels vint-i-cinc estats membres de la Unió Europea disposen d'incentius fiscals a l'R+D privada.

És un requisit disposar de dades històriques, un esquema d'avaluació amb el període necessari perquè els efectes emergeixin i un horitzó suficient per a la recollida d'aquestes dades. A més,

Taula 1. Evolució de sol·licituds d'informe motivat des de la creació, en relació amb les despeses presentades per les empreses, la deducció associada a cada qualificació i una comparativa respecte a les deduccions previstes per l'Estat.

Any	2004 (EF 2003)		Any 2005 (EF 2004)		Any 2006 (EF 2005)		Any 2007 (EF 2005)	
Sol·licituds d'informes motivats	298		561		905		2010	
Milions d'euros	Despeses	Deducció estimada	Despeses	Deducció estimada	Despeses	Deducció estimada	Despeses	Deducció estimada
R+D	203,5	81,4	238,7	276,0	110,4	95,48	-	-
I	52,8	5,28	126,7	201,0	20,1	12,67	-	-
Total	256,3	86,68	365,4	477,0	130,5	108,15	-	-
Deduccions previstes Pressupostos Generals de l'Estat	159,96		215,55		261,44		375,98	
Estimació de deduccions d'informes motivats	86,7		108,1		130,5		-	

- ▲ La comparació ens indica que, malgrat l'important creixement de sol·licituds d'informes motivats, l'Estat espanyol encara és lluny d'aprofitar i vincular les deduccions per activitats d'R+D+I.

l'administració tributària hauria de fer accessible la informació històrica més actualitzada associada a la seva anàlisi.

Tots sabem també que els efectes dels incentius estan clarament diferenciats segons el sector i la magnitud de la companyia i, per tant, es fa necessària una anàlisi diferenciada.

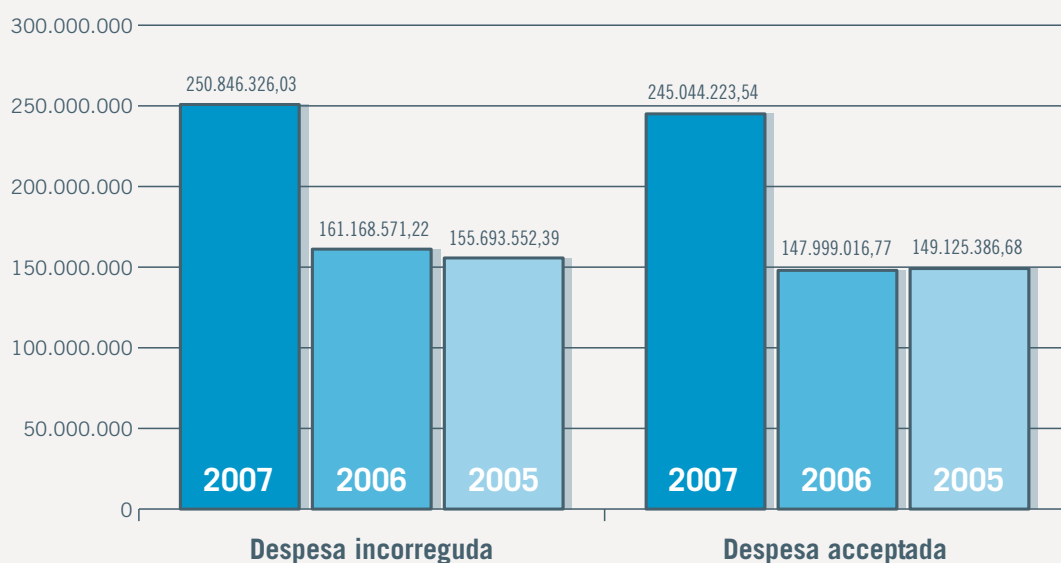
En diferents estudis sobre el tema que ens ocupa, es calcula que per cada dòlar deduït es produeix un increment en la despesa en R+D informada d'entre un i dos dòlars. Addicionalment, la recerca de J. Kenneth¹⁶ suggereix que factors com el Cash Flow, l'habilitat per capitalitzar els costos de desenvolupament i guanys inesperats elevats, afecten clarament la inversió en recerca. Les diferents actituds entre empreses, amb limitacions financeres o sense, també afecten en gran mesura.

Balanç de la trajectòria del sistema 2006 d'informes motivats i certificacions

El MITYC, en el seu informe intern¹⁷ per a l'any 2006, indica que l'import notificat i la deducció estimada total a l'Estat espanyol és de 275 i 201 milions d'euros per activitats d'R+D i IT, respectivament, que suposarien una deducció estimada de 130,5 milions d'euros. Més concretament, a Catalunya, aquestes dades són 87 milions d'euros per a R+D i 12 milions per a IT, i en resulten unes deduccions aproximades de 36 milions d'euros.

En aquest mateix informe, les deduccions previstes per a l'any 2006 als Pressupostos Generals de

Gràfic 1. Comparativa de despesa executada en R+D+I en el període del 2005 al 2007 (blau fosc) per cinquanta empreses que han certificat els seus projectes tots els anys.

▲ Si comparem les dades més significatives, associades a les empreses que fa tres anys consecutius que avaluen els seus projectes, podem concloure que la inversió total ha augmentat més del 60 %.

l'Estat són de 261,44 milions d'euros, xifra que contrasta amb l'estimació de deduccions relacionades amb els informes motivats. La comparació ens indica que, malgrat l'important creixement de sol·licituds d'informes motivats, l'Estat espanyol, i molt especialment Catalunya, encara és lluny d'aprofitar i vincular les deduccions per activitats d'R+D+I (vegeu taula 1).

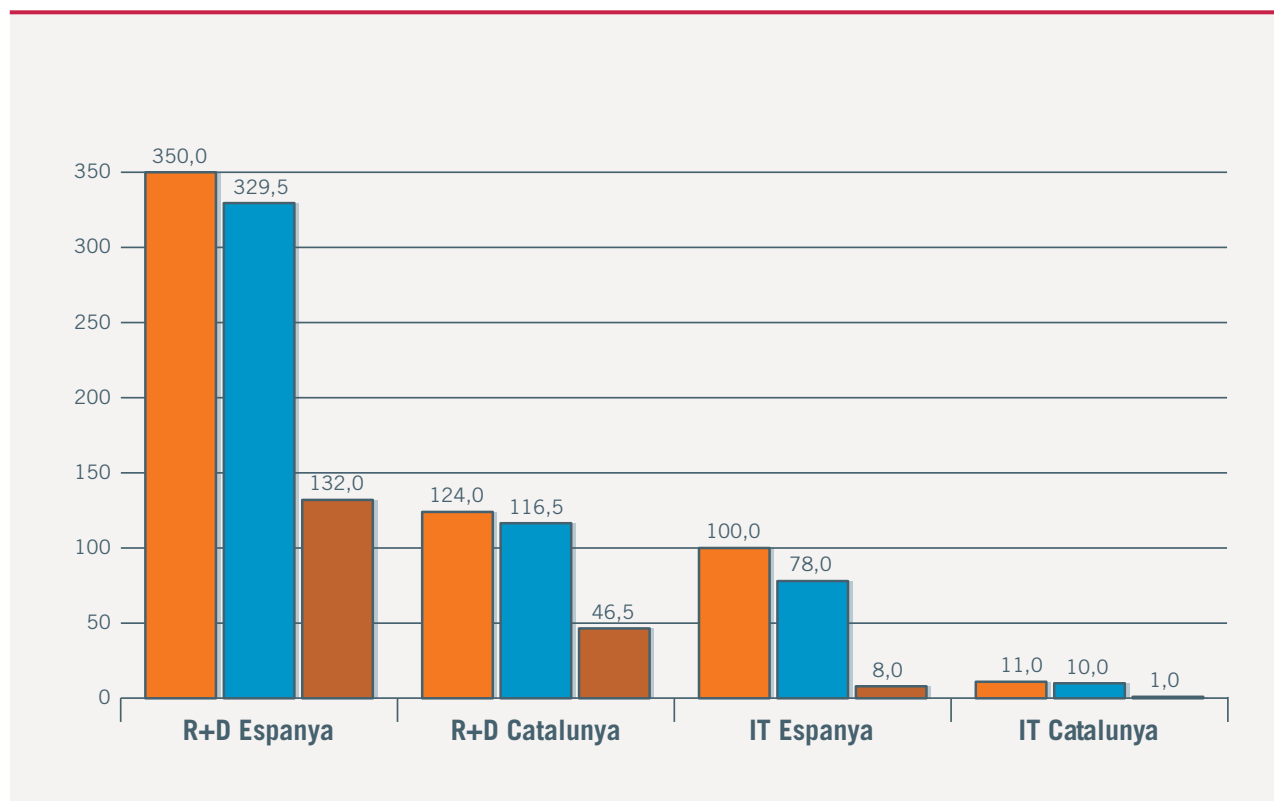
Analitzant per concepte els imports dels projectes al 2006, s'observa que la despesa absoluta més alta es troba en la partida de personal (46 %), seguida de col·laboracions externes amb altres empreses (26 %). Les partides que corresponen a les col·laboracions amb universitats, centres tecnològics o organismes públics de recerca són molt inferiors, de l'1,2 % –aquesta quantitat respecte al cost econòmic total ve produïda pel 14 % de col·laboracions públiques–. En el cas de projectes d'innovació, la despesa absoluta més alta es troba

en la partida de col·laboracions externes, seguida de personal; les col·laboracions amb universitats, centres tecnològics o organismes públics de recerca no arriben a l'1 %.

Les deduccions previstes per a l'any 2006 als Pressupostos Generals de l'Estat són de 261,44 milions d'euros, xifra que contrasta amb l'estimació de deduccions relacionades amb els informes motivats.

Si ens hi fixem per sectors, destaquen l'automoció, la indústria tradicional (béns d'equip, fabricació, muntatges industrials, paper, arts gràfiques, metal·lúrgia, mobles, enginyeria) i la construcció. El sector amb més import qualificat com a R+D és el de l'automoció (97 milions d'euros) seguit

Gràfic 2. Despesa privada (en blau) avaluada per l'AIDIT al 2007, acceptada (en taronja) i estimació de volum total de deducció en milions d'euros (en marró).

- ▲ Les comunitats amb un percentatge més alt de sol·licituds sobre el total són: Madrid, amb un pes del 41 %; Catalunya, amb el 19 %; València, amb el 10 %, i Castella i Lleó, amb el 9 %.

de la indústria tradicional (28 milions d'euros) i energia i química (amb 18 milions d'euros cadascú). D'altra banda, augmenta la importància del CNAE 73, empreses dedicades en exclusiva a l'R+D (18 milions d'euros). El sector amb més import qualificat per innovació tecnològica és el químic (54 milions d'euros).

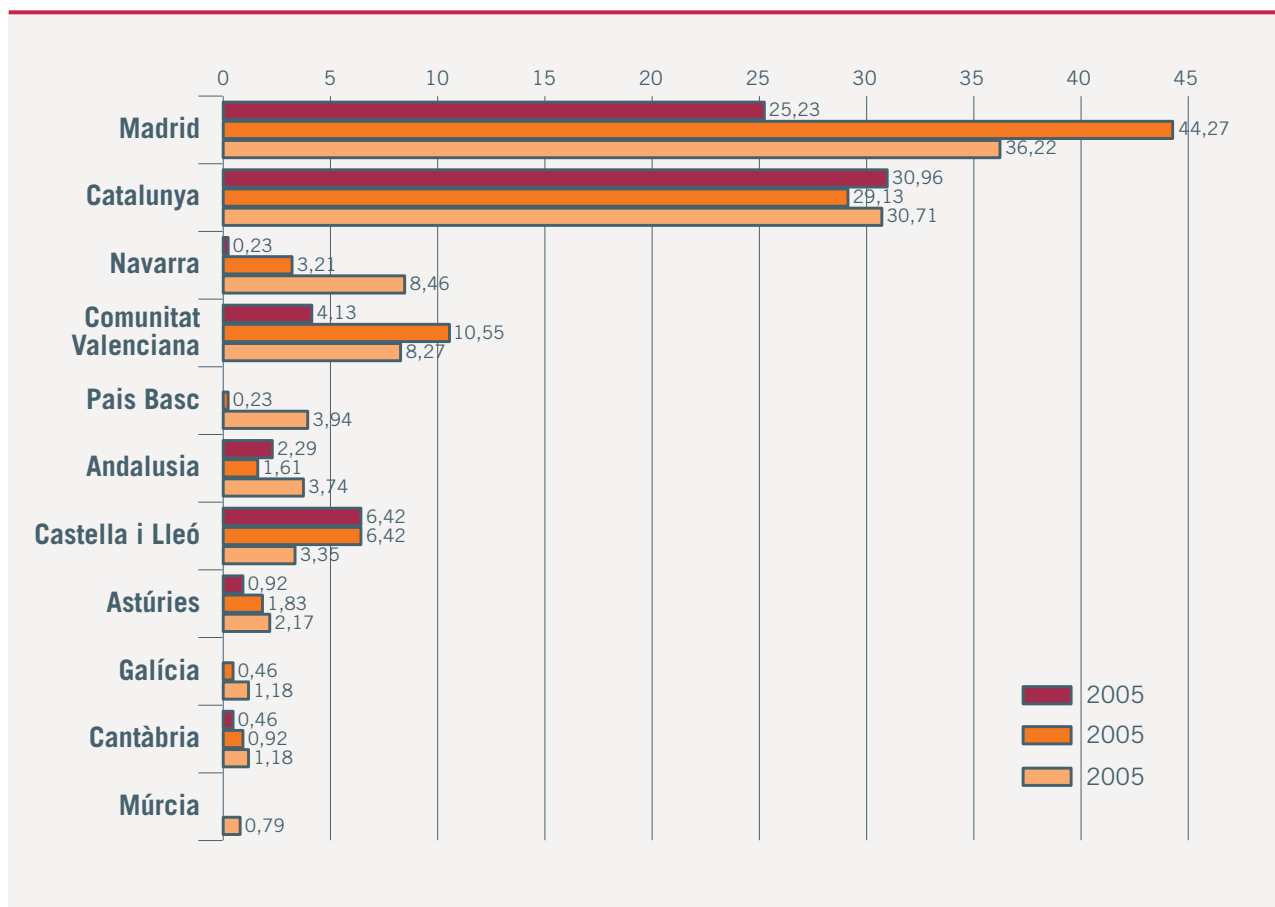
Dels 166 projectes vinculats a Catalunya, els sectors més destacats són: fabricació de vehicles de motor, indústria química, comerç a l'engròs, intermediació financera i indústria de la construcció de maquinària.

Les comunitats amb un percentatge més alt de sol·licituds sobre el total són: Madrid, amb un pes del 41 %; Catalunya, amb el 19 %; València, amb el 10 %, i Castella i Lleó, amb el 9 %.

Segons dades recollides per AIDIT:

- ▶ Catalunya ha rebut el 25 % de projectes qualificats com a R+D; Madrid, el 34 %; Castella i Lleó, l'11,5 %, i València, el 10 %.
- ▶ Els sectors químic, automoció, alimentació –provinents bàsicament de Catalunya–, construcció i transport aeri –provinents de Madrid– són les àrees que sol·liciten més certificacions i informes motivats. En aquest període, els sectors d'activitat que més han sol·licitat la certificació han estat el de la construcció (17 %), el químic (12 %) i el mecànic (6 %).
- ▶ Per volum de projectes certificats segons àrees de coneixement, destaquen ciència dels ordinadors i tecnologies de la construcció amb el 12 %,

Gràfic 3. Distribució de les sol·licituds de certificació a l'AIDIT per comunitat autònoma, durant els anys 2005, 2006 i 2007 (en blau).

▲ Segons dades recollides per l'AIDIT: Catalunya ha rebut el 25 % de projectes qualificats com a R+D; Madrid, el 34 %; Castella i Lleó, l'11,5 %, i València, el 10 %.

tecnologia i enginyeria mecànica, dels materials, telecomunicacions i tèxtil amb percentatges a l'entorn del 7 %.

- ▶ En el 24 % dels projectes hi participa alguna universitat.
- ▶ Els percentatges de doctors assignats a projectes és inferior al 2 %.

Si comparem les dades més significatives, associades a les empreses que fa tres anys consecutius que avaluen els seus projectes, podem concloure que la inversió total ha augmentat més del 60 % i les col·laboracions externes han augmentat

el 45 % anual –recordem que els projectes col·laboratius estimulen la transmissió de coneixement.

Els sectors químic, automoció, alimentació –provinents bàsicament de Catalunya–, construcció i transport aeri –provinents de Madrid– són les àrees que sol·liciten més certificacions i informes motivats.

El 2005, l'AIDIT va certificar el 75 % de les despeses informades pel MITYC susceptibles de deducció fiscal, i el 2006 el 62 % –que es corresponen

amb 124 milions d'euros i el 31 % dels Pressupostos Generals de l'Estat destinats a les desgravacions per R+D+I-. A l'espera d'obtenir dades definitives per part del MITYC, si comparem les deduccions previstes per al 2007 als Pressupostos Generals de l'Estat, de 375,98 milions d'euros destinats a les desgravacions fiscals per R+D+I amb la despesa certificada per AIDIT, es constata que la nostra activitat ha avaluat el 40 % de les desgravacions previstes.

Hem de ser molt curosos, però, en la presentació de les dades associades a l'ús d'aquesta eina en un mercat en procés d'estabilització i que encara pateix certs desequilibris –per exemple, pel que fa a informació sobre el sistema. Per tant, a hores d'ara, aquestes dades són significatives per a la reflexió i l'anàlisi, però en cap cas per al disseny de polítiques públiques específiques.

Problemàtica i reptes

La principal dificultat de les empreses, en el seu primer contacte amb el sistema d'incentivació, prové de la preparació de les memòries tècniques i comptables, ja que encara són lluny de la implantació de sistemes de gestió que els permetin disposar d'aquesta informació recollida i tractada convenientment en temps real; aquest canvi en actituds i hàbits no és immediat però es va produint.

Les empreses tenen dificultats per identificar i classificar tècnicament i comptablement de manera individualitzada i per projectes les seves activitats, ja sigui per desconeixement, per falta de motivació o per sistemes de prioritització allunyats de l'estratègia.

Altres casos, sobretot les pimes, no es consideren objectiu d'aquest finançament públic. En moltes situacions, la inseguretat jurídica és una barrera que ni els assessors fiscals fan l'intent de superar. La interpretació subjectiva de les activitats considerades com a recerca, desenvolupament o innovació ha produït durant anys controvèrsies davant dels inspectors d'Hisenda.

La principal dificultat de les empreses prové de la preparació de les memòries tècniques i comptables, ja que encara són lluny de la implantació de sistemes de gestió que els permetin disposar d'aquesta informació recollida i tractada convenientment en temps real.

Pèrdua de confiança per part del teixit empresarial en els missatges i les iniciatives públiques per al foment de la innovació. Suprimir els incentius és un error evident, d'una banda, per les repercussions econòmiques en les empreses que han començat amb un canvi d'hàbits en la sistematització de les seves activitats, per justificar convenientment els seus projectes, i, de l'altra, per la sensació d'inseguretat agreujada per la incoherència en els missatges polítics.

La política de reducció de les deduccions fiscals i, sobretot, la incertesa respecte a la continuïtat a partir del 2011, ha desviat les empreses de la utilització de les deduccions fiscals per a activitats d'R+D+I. Els riscos en el retrocés de la inversió en R+D+I privada són reals.

Recomanacions

El repte és mantenir un procés d'innovació eficient, amb personal qualificat i de suport, amb eines individualitzades per projecte –de control pressupostari, gestió documental i del coneixement generat, d'avaluació cost-benefici, d'accés a fons de finançament i de gestió de la imatge corporativa. Des de l'AIDIT sostenim que la necessitat d'entrar en un sistema formalitzat accelera l'assoliment d'aquests objectius.

El nostre repte és el d'aconseguir, d'una banda, difondre i capacitar les empreses catalanes per tal que aprofitin al màxim els incentius financers a la innovació i, de l'altra, donar suport a la coordinació d'activitats ambicioses amb un esperit no distributiu sinó d'excel·lència.

Tenim poques dades que ens aportin informació de com funciona l'instrument; per tant, per poder mesurar-ne l'efecte hem d'aconseguir que les empreses incorporin l'incentiu dins del seu procés de planificació i gestió.

Ajudar a la creació d'una àmplia oferta de científics, enginyers i tecnòlegs amb coneixements consolidats en estratègia i eines de gestió de la innovació. Aquesta actuació produiria un canvi en les actituds i la cultura de les empreses i una millor comprensió i gestió de l'R+D interna i subcontractada.

Per una banda, l'Administració vol atreure les empreses per tal que aprofitin els instruments de política tecnològica i reverteixi en un augment de la inversió en R+D; per l'altra, és necessari un mètode de control per evitar l'abús del sistema. És obvi, doncs, el plantejament d'una avaluació independent dels finançadors i executors.

La utilitat, l'abast i el nivell dels incentius fiscals han de ser diferents en funció de l'estat membre, de les condicions específiques a la seva estructura i nivell tecnològic empresarial.

L'Administració ha de fer molt més que fer ús dels instruments tradicionals d'estímul a la recerca i la innovació. Recordem que el marc d'incentivació fiscal va ser tingut en compte com un potent instrument indirecte de foment de les activitats d'R+D+I en el seu moment. Actualment les dades revelen resultats que no només indiquen la benevolència del sistema com a impulsor de les activitats de recerca, sinó que remarquen beneficis col·laterals derivats, com és l'obligació de gestió i registre de les activitats, el control dels pressupostos associats i la valorització d'un intangible clau: el coneixement.

Cal fer esment que el grau de benevolència seria encara més elevat en el cas que la gestió de l'Impost sobre societats es gestionés en el mateix territori, i permetés el disseny, la gestió i el manteniment d'uns incentius ajustats a la realitat particular del país.

Podem concloure en aquest àmbit, doncs, que en l'òrbita dels incentius fiscals d'R+D+I hi ha un conjunt d'eines que ajudaran a reduir el risc en la seva aplicació, facilitaran el control de l'acompliment dels objectius pressupostaris durant el projecte i, per tant, encoratjaran a les nostres empreses a optimitzar el finançament públic i privat.

Algunes reflexions finals

La realitat és que tenim poques dades, de difícil avaluació objectiva i directa, també sobre les externalitats resultants de beneficis laterals en l'aplicació del marc d'incentivació fiscal amb les seves obligacions formals, com outputs indirectes. Tot i aquest panorama incert, fàcilment podem basar el nostre criteri en diverses afirmacions objectives:

- ▶ 1a. L'eina aporta com a mínim 375 milions d'euros per al finançament de projectes d'R+D+I privats.
- ▶ 2a. Comporta un canvi d'hàbits en la gestió de les activitats de recerca i innovació.
- ▶ 3a. S'obre com una oportunitat per a la informació i anàlisi de qui fa realment R+D+I.
- ▶ 4a. La introducció dels incentius fiscals a l'R+D+I incentiva també les empreses a informar més que abans sobre la seva inversió en R+D.
- ▶ 5a. Els processos que obliguen a una revisió i avaluació de l'activitat portada a terme per les organitzacions representen una oportunitat per recollir informació rellevant per a l'avaluació, que no estarà accessible per altres vies.

Davant de la pregunta de si els incentius fiscals són directes o indirectes, i segons les evidències explicitades al llarg d'aquest article, ens podríem trobar que depèn de les motivacions de qui, quan i com es contesti la pregunta.

ANNA M. SÁNCHEZ GRANADOS

Màster en Direcció Pública per ESADE, enginyera de Telecomunicacions per la UPC i d'Equips Electrònics per la Salle-URL.

Directora general de l'AIDIT i professora associada en Gestió de la Innovació al Departament d'Organització d'Empreses de la UPC.

Notes

1. INEbase: www.ine.es.
2. Sánchez i Solé, F. (2001). *La financiación de la I+D en España*.
3. L'article 33 de la Llei de l'IS 43/1995 que retrobem a l'article 35 del text refós del RDL 4/2004.
4. Llei 55/1999, de 29 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (BO'E, 312, 30-12-1999, p. 46095).
5. Llei 35/2006, de 28 de novembre, de l'Impost sobre la renda de les persones físiques i de modificació parcial de les lleis de l'Impost sobre societats, sobre la renda de no residents i sobre el patrimoni (BOE, 285, 29-11-2006).
6. Ministeri d'Economia i Hisenda.
7. Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme.
8. OECD, 2006.
9. Rivas Sánchez, C. «Los incentivos fiscales a la innovación. Una síntesis comparada». *Boletín Económico de ICE*, 2915, de l'1 al 10 de juliol de 2007.
10. *Tax incentives to promote R&D - FAQ*. Comissió Europea, MEMO/06/440, Brussel·les, 22 de novembre de 2006.
11. Llei 35/2006, de 28 de novembre, de l'Impost sobre la renda de les persones físiques i de modificació parcial de les lleis de l'Impost sobre societats, sobre la renda de no residents i sobre el patrimoni (BOE, 285, 29-11-2006).
12. OCDE, 2005.
13. Report «Promoting innovation by tax incentives». Supported by the European Commission Specific Support Action, 6th Framework Programme. Suècia, 2006.
14. «Supporting growth in innovation: enhancing the R&D tax credit», HM TREASURY, Dti, HM Revenue&Customs, juliol de 2005.
15. Evaluation of tax incentives for R+D: an overview of issues and considerations. Crest OMC Working Group. «Evaluation and design of R+D tax incentives», maig de 2006.
16. Klassen; Pittman; Reed. «A cross-national comparison of R&D expenditure decisions: Tax Incentives and Financial Constraints», *Contemporary Accounting Research*, vol. 21, núm. 3, p. 639-80, 2004.
17. *Informes motivados para deducciones fiscales por actividades de I+D e innovación tecnológica (Informe solicitudes 2006)*. MITYC. Direcció General de Desenvolupament Industrial, 11 de setembre de 2007.